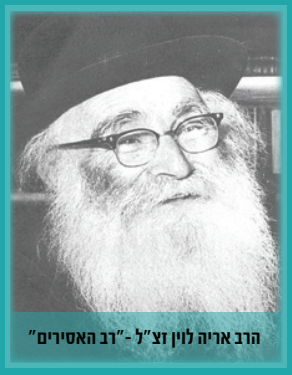
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

י"ט כסליו תשפ"א

גליון מספר 197

פרשת וישלח

דרך חיים

בשבוע שעבר דברנו על יראת השמיים של יעקב אבינו, שמלבדה אין לו כל יראה אחרת. אמנם דווקא בפרשתנו ניכר להיפך, אנו פוגשים יראה ופחד של יעקב מעשו אחיו- "ויירא יעקב מאד ויצר לו" (בראשית לב ח). בהבנה הפשוטה של אנשים פשוטים אשר מביטים על כל הדברים בפשטות נראה כי יעקב פוחד שלא להיהרג. בראייה הפשטנית הזאת נראית סתירה גמורה בין הפחד הזה של יעקב לעקרון אותו למדנו על יראת השמיים הבלעדית של יעקב אבינו. אבל לכשנעיין בדברי חז"ל ניווכח לדעת מהי מדרגת יעקב, וכיצד המבט שלנו על אבותינו הוא כחגבים המביטים על בני ענק. צריכים אנו לדעת תמיד כי הפער בינינו ובין אבותינו הקדושים הוא כפער בין בני אדם ומלאכי מעלה.

יעקב אבינו בפרשה הקודמת עוזב את אביו ואמו בגיל ששים ושלוש, חדל ממצות כיבוד הורים ומצות ישיבת ארץ ישראל. נוטש יעקב אבינו את משפחתו ומולדתו בעקבות רדיפתו של עשו. מלמדים אותנו חכמים כי בדרך יציאתו אל בית אמו משיגו אליפז בשליחות עשו, נוטל את ממונו ומשאירו עני שחשוב כמת. על אף קשיים אלו נטמן יעקב אבינו ללמוד תורה בהתמדה בבית מדרשם של שם ועבר במשך ארבע עשרה שנה. נוסיף על כך את עשרים השנה אותם עושה יעקב בבית לבן - וכל זה בגלל עשו הרודף אותו. כל אותם השנים היו שנים של ייסורים, שנים שבהם האכילו לבן לענה וראש - "הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני" (שם לא מ). שלושים וארבע שנות רדיפה וגלות קשה עוברות על יעקב. מה עובר על עשו בימים אלה? הוא יושב נינוח בביתו, בלא טרדה, נושא נשים, קובץ ממון ומקים משפחה עצומה המונה את כל אלופי עשו. הפער בין החוויות העוברות עליהם באותם שנים הוא פער עצום, ועלינו לזכור שכל הקושי הנורא העובר על יעקב בא אך ורק בגינו של עשו.

לאחר כל השנים האלה יוצא הדוב מרבצו, עשו נע לפגוש את יעקב. יש לשער בדעתנו מה היינו חשים אלמלא היינו במצב הזה בו אנו עומדים לראות את האויב המר שמירר את חיינו יחד עם ארבע מאות לוחמים. הלא היינו מתמלאים שנאה תהומית ונכין כל כלי מלחמה בכדי לנקום בו על כל מה שעבר עלינו בגינו. כל העמידה שלנו מול הקב"ה טרם מלחמה שכזו הייתה נסובה סביב בקשה להצליח בנקמתנו בו ושיחולו עליו כל המחלות והקללות שבעולם. אבל יעקב אבינו ירא וצר לו, וממה? "אמר ר' יהודה בר' עילאי: לא היא יראה לא היא צרה? אלא "ויירא"- שלא יהרוג "ויצר לו"- שלא יהרג, אמר אם הוא מתגבר עלי הורגני ואם אני מתגבר עליו אני הורגו הדא הוא "ויירא"- שלא יהרוג "ויצר לו"- שלא יהרג" (בראשית רבה פרשה עו). הדבר הוא פלא, אדם עומד למלחמה עם אויב והוא מפחד להפסיד שמא ייהרג ופוחד לנצח שמא יהרוג?! ומלמדנו ר' יהודה שהיא יראה היא צרה, כלומר הפחד מלהיהרג

המשך בעמוד הבא

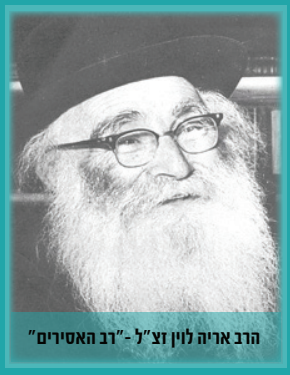
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

שווה ערך בעיני יעקב כפחד להרוג. מדוע פחד יעקב כל כך מהריגת עשו? ניתן לבאר שהוא חשש מטעם כיבוד אב, שיהיה צער לאביו יצחק במיתת בנו אהובו. ובעומק גדול יותר חשש יעקב שמא יחסיר בריה מבריות ה' מן העולם, רעה ככל שתהיה. חשש זה לא נובע מפחד אנושי אלא מיראת אלהים עמוקה, שלא לגרום צער כלפי מעלה חלילה. חשש זה למד יעקב אבינו מסבו אברהם, שעקב מלחמת המלכים חשש שמא נהג שלא כהוגן, כדברי המדרש (תנחומא לך לך יג): "כך היה אומר לבי הוגה מרה ולענה, שמא אלו שהרגתי היה בהם צדיקים" עד שניחמו הקב"ה "אל תירא קוצים היו ואין לך עליהם עוון אלא שכר".

בשבועיים האחרונים עסקנו במפגש של דוד עם שאול במערה וביראת השמיים המיוחדת של דוד. ואנו פוגשים חשש זה של יעקב ממש באותו אופן אצל דוד. על מקרה המערה אומר דוד (תהלים קמב): "משכיל לדוד בהיותו במערה תפלה"- כלומר התפילה שנובעת מעומק ריכוז שכלו של דוד היא: "קולי אל ה' אזעק קולי אל ה' אתחנן". מבאר המדרש (שוחר טוב קמב): "למה ב' פעמים "קולי"? אלא כך אמר דוד "קולי אל ה' אזעק"- שלא אפול בידו, "קולי אל ה' אתחנן"- שלא יפול בידי". אותה תחינה שמפיל דוד על שלא יפול ביד שאול היא התחינה והזעקה שמפיל על שלא יפול שאול בידו, עד אשר כל רצונו היא הצלת שניהם כאחד. גם דוד כמו יעקב היה נרדף ובסבל עצום מהנהגת שאול כנגדו, ובכל זאת אין דוד מציף את כעסו וכאבו למול שאול, אדרבה דואג הוא לשלומו וטובתו. אחר שמרחם דוד על שאול ומראה בפניו את קרע כנף בגדו, משיבו שאול "ויאמר אל דוד צדיק אתה ממני כי אתה גמלתני הטובה ואני גמלתיך הרעה: ואת ואתה הגדת היום את אשר עשיתה אתי טובה את אשר סגרני ה' בידך ולא הרגתני: וכי ימצא איש את איבו ושלחו בדרך טובה" (שמואל א כד יז-יט). מה כוונת שאול "וכי ימצא איש את איבו ושלחו בדרך טובה"? דוד רצה להראות לשאול שאין הוא רוצה להרגו ומרחם הוא עליו. אם רצה לדוד להראות לו כך היה יכול להקיפו אם גיבוריו ולומר לו שהוא משלחו לחפשי, מדוע הניחו לנפשו והסתפק בכריתת כנף בגדו? כאן רואים אנו את גבורת דוד בשליטתו על נפשו. אם דוד המלך היה נוהג בשאול בהנהגה של איום והפחדה, גם בלי שיפיל שערה משערות ראשו, הוא משפילו ומראה בפניו את חולשתו. אבל דוד משלח "את איבו בדרך טובה", שלא בדרך השפלה ובושה, אלא בדרך שמשאירה בו ערך וכבוד רב למלכות משיח ה'.

על אף שיכלו דוד ויעקב להציף את כעסם ומרירותם מול המקשים עליהם כל ימי חייהם, נוהגים הם בדרך של כבוד ורחמנות, שמשמרת את ערך חייו וכבודו של האדם הקשה העומד מולם. לא נותנים הם לפגיעה והכעס אותם חוו לטשטש את מבטם על בריית ה' העומדת מולם. חוששים הם להזיק, לצאת מפרופורציה, להוציא את מידותיהם מאיזונן המדויק והנכון. גם ברגעי השיא של הקושי והמועקה והאפשרות לנקום נמצאים אבותינו בשליטה נפשית

המשך בעמוד הבא

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

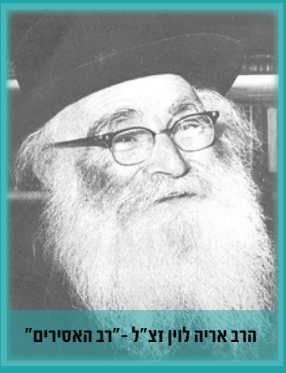
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

מוחלטת, בנקיות אישית גמורה מתוך מידות נעלות.
זהו לימוד גדול לכל אחד מאיתנו על גדלות המידות
גם בשעת נסיון.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

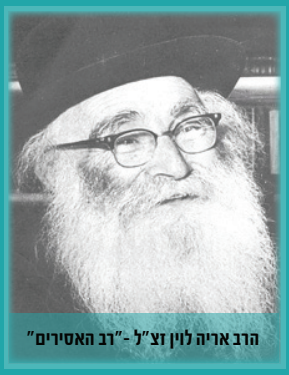
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

באחד הימים כשחזר ר' אריה מתפילת ותיקין מיהר להגיע לשכונת בית-וגן בירושלים. "ר' אריה, לאן אתה נחפז?" שאלו אחד המתפללים. "הולך אני לביתו של הגאון ר' יחזקאל אברמסקי", השיבו. "מה קרה? אירע משהו?". השיבו ר' אריה: "לפנות בוקר ראיתי את הגאון בחלומי, פניו חיוורות, ניכר היה כי חולה הוא, ואנכי שומע בחלומי כי הוא מבקשני שאבקרו".

אכן, כשהגיע לביתו של הגאון ר' יחזקאל אברמסקי מצאו ר' אריה כשהוא מרותק למיטת חוליו. "הו מה טוב שסרת לבקרני", אמר הגאון, "חפצתי לשגר אליך שליח בבקשה שתסור אליי". לחץ ר' אריה את ידו של הגאון בחום, בירכו בברכת רפואה שלמה והחל לומר את אותו 'לחש' המיוחס למרן הגאון ר' חיים מוולוז'ין, שהיה שמור בידו של ר' אריה. זמן קצר לאחר מכן קם הגאון ממיטת חוליו ושב לחוש בטוב...

(צדיק יסוד עולם עמוד 143)

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

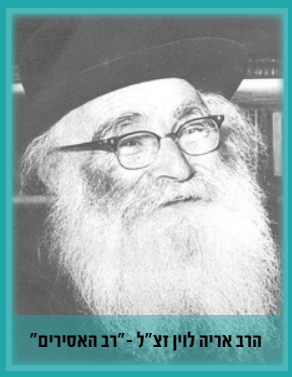
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ביום חמישי הקרוב (אור ליום שישי, כ"ה כסלו) נדליק נר ראשון של חנוכה, למשך שמונה ימים- עד יום חמישי הבא. הדלקת נר חנוכה באה לפרסום נס פך השמן שעשה ה' לאבותינו בימים הללו.

זמן הדלקת הנרות- יש הנוהגים להדליק עם השקיעה (16:40-16:42 תלוי ביום) ויש המדליקים בזמן צאת הכוכבים (16:58-17:00), והנוהגים כן יקדימו להתפלל ערבית קודם ההדלקה. יש שנהגו להדליק בזמן צאת הכוכבים לפי שיטת רבנו תם (17:53). וכל אחד יעשה בזה כמנהג אבותיו. הרוצה לצאת ידי חובת כל שיטות הראשונים ייתן בנר אחד כמות שמן כזו שתספיק לדלוק עד כחצי שעה אחר זמן צאת הכוכבים לדעת רבנו תם (18:23).

אדם שלא יהיה בזמן הדלקת נרות בבית ימנה את אשתו או שליח אחר להדליק את הנרות במקומו בזמן ההדלקה. אם אין אפשרות כזו- ידליק כבר משעת פלג המנחה (15:32-15:34). אם יוצא מביתו קודם לכן- ידליק בלילה עם חזרתו; כל עוד יש אנשים ברחוב- ידליק בברכה, ואם אין אנשים ברחוב משום שכולם כבר נמים את שנתם- יעיר את אנשי ביתו על מנת שיוכל להדליק בברכה. אמנם אם אין אנשים בבית- ידליק בלא ברכה עד עלות השחר (5:17), ולאחר מכן לא ידליק כלל.

מקום ההדלקה- לכתחילה נדליק את הנרות בגובה של יותר משלושה טפחים (24 ס"מ) ופחות מעשרה טפחים (80 ס"מ). בדיעבד ניתן להדליק עד גובה של עשרים אמה (9.6 מטר), ואם הדליק מעל גובה זה מכבה את הנרות ומדליק שוב בברכה, משום שהעין לא שולטת בגובה שכזה.

בעניין מיקום החנוכיה נחלקו המנהגים, וכל אחד יעשה כמנהג אבותיו ודעת רבותיו; יש המדליקים כיום (שאין סכנה) במקום הפונה לרחוב- דלת הבית, פתח הבניין או הכניסה לחצר. יש שנוהגים גם כיום להדליק בתוך הבית מצידה השמאלי של הדלת כבשעת הסכנה. אדם כזה המדליק בשעה שבני ביתו ישנים- עליו להעירם משום שפרסום הנס נעשה רק בעבורם. אדם שגר בבניין ונוהג להדליק כלפי חוץ- יכול להדליק אף בחלון הגבוה מעשרים אמה באם יש מולו בניינים נוספים בגובה זה. אם אין בניינים שכאלה ידליק בכניסה לדירתו או בפתח הבניין.

אופן הנחת הנרות- יניח את הנרות בגובה אחיד ובשורה ישרה. נהגו רבים להדליק בחנוכיה המיוחדת

המשך בעמוד ההבא

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

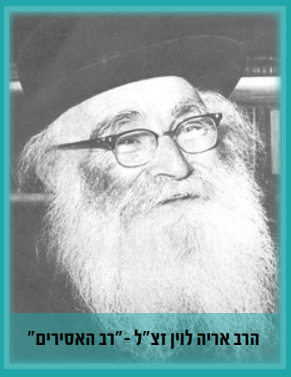
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

לנרות חנוכה, והנוהג כן תבוא עליו ברכה אך אין בכך חובה. ונכון להקפיד שלא להדליק נרות חנוכה בפמוטי השבת. את הנרות מניח בצד ימין ובכל יום מוסיף נר נוסף משמאלו (ובשעת ההדלקה ידליק מהנר השמאלי ביותר וממשיך לימין).

הנרות בהם מדליקים- כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה. אולם יש הידור בהדלקת פתילת צמר ובשמן זית שדולקים יפה. כיום שאור נרות השעווה יפה יש גם בהם הידור מצוה. יש להקפיד שהנר ידלוק לפחות חצי שעה, ובמיוחד יש לבדוק עניין זה בנרות השעווה בהם משתמשים לעתים.

הדלקה עושה מצוה- נחלקו חכמים האם הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה. למעשה פוסקים שהדלקה עושה מצוה, ויש לכך מספר משמעויות להלכה; א. קודם ההדלקה יניח במקום כשר, באם הניח במקום פסול יכבה את הנרות וידליק בברכה במקום כשר. ב. ידליק רק לאחר שיש נרות אשר יכולים לדלוק למשך חצי שעה, ולא יתכנן מראש כך שיוסיף שמן לאחר ההדלקה. כן לא ידליק במקום בו הרוח עלולה לכבות את הנרות קודם חצי שעה מההדלקה. ג. אדם שהדליק כראוי וכיבה את הנר בשוגג או שכבה מעצמו- לא חייב לשוב ולהדליק, ולמעשה מן הראוי להדליקו בלא ברכה.

הדלקת הנרות- קודם ההדלקה יברך ב' ברכות: "להדליק נר של חנוכה" ו"שעשה נסים לאבותינו". ביום הראשון מוסיף את ברכת "שהחיינו". לאחר הברכה מדליק את הנר השמאלי ומדליק ממנו וימינה את שאר הנרות. לאחר שהדליק את הנר הראשון יאמר את נוסח "ועל ידי כהניך... הנרות הללו קודש הם...". נהגו לאחר סיום ההדלקה לשיר את הפיוט "מעוז צור". נהגו שהנשים נמנעות מלעשות מלאכה בחצי השעה שאחר הדלקת הנרות.

הנאה מהנרות- אין להשתמש באור הנרות, לכן נהגו ישראל להדליק נר 'שמש' שניתן ליהנות לאורו. כיום שיש תאורה חשמלית אין חובה בהדלקת השמש, אם כי מטעמים שונים בנגלה ובנסתר נכון להמשיך להדליקו.

לאחר שכבו הנרות אין זורקים את מותר השמן או הפתילות בדרך ביזוי לאשפה. נכון לשרוף את המותר או לזרוק אותם עטופים בשקית. סגולה מפורסמת לשמור את מותר השמן ולמרחו על גבי 'שושנה' ברגל, כפי שאומר הפיוט "ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים".

המשך בעמוד ההבא

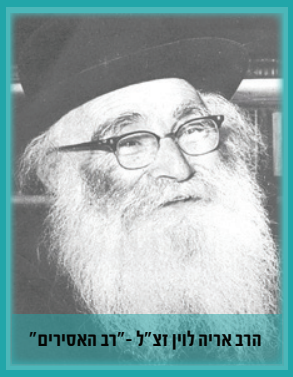
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אדם שאינו בביתו- עיקר מצות נר חנוכה בביתו- "נר איש וביתו". לבני ספרד רק אבי המשפחה מדליק ופוטר את שאר בני הבית, אף שאינם בביתם. לבני אשכנז כל אחד מבני הבית מדליק לעצמו.

אדם שנמצא במקום בו השעות הפוכות מבארץ ישראל- אשתו תדליק עליו בביתו ויענה אמן אחר ברכת בעל הבית אצלו. לחילופין, יכול להדליק בעצמו במקום בו נמצא ופוטר את אנשי ביתו, ויש שמדליקים בבית בלא ברכה. רווק שאינו נמצא בביתו נגרר אחר בעל הבית ומשתתף עימו בנתינת פרוטה. אך אם משלם על האירוח (בבית מלון וכדומה) או שאין בעל הבית במקום (כבבית חולים וכדומה)- מדליק בפני עצמו משום שנחשב כבעל הבית.

נחלקו המנהגים אם מדליק אדם במקום בו ישן (בני ספרד) או במקום בו אוכל (בני אשכנז). אמנם אדם שבאופן קבוע אוכל וישן בביתו ונזדמן לו לאכול או לישון באופן אקראי בבית אחר- מדליק בביתו. אדם שישן בבית אחר ואוכל שם (אף באופן אקראי)- מדליק בבית השני.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

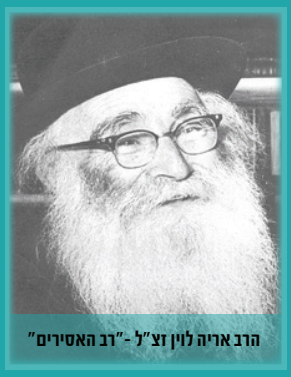
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | שלום הרב, מה פרטי הדינים של מנהג איסור עשיית מלאכה לנשים בזמן הדלקת הנרות?

תשובה | פסק מרן השולחן ערוך שנהגו הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד הנרות דולקים (אורח חיים תרע א). מבאר זקני בעל באר הגולה את טעם המנהג שהוא על מנת שיהיה לנשים היכר שלא תשתמשנה לאור הנרות, שכן נרות החנוכה מוקצים למצותם ואסור להשתמש לאורם. לכן פסק מרן המשנה ברורה (שם ס"ק ד) שהאיסור הוא רק למשך חצי שעה, משום שאחר חצי שעה תם עיקר החיוב, וממילא מותר יהיה אחר זמן זה ליהנות מאור הנרות. אמנם לדעת הלבוש הטעם אינו משום איסור עשיית מלאכה, אלא משום שעיקר הנס נעשה על ידי אשה ושמה יהודית, שבזכותה זכינו לתקנת ימי הלל והודאה אלו. ועל כן דווקא הנשים קיבלו על עצמן להודות ולהלל ולהימנע מעשיית המלאכה. ממילא כל עוד הנרות דולקים שייך מנהג זה, שכל עוד הנרות דולקים הוא כהלל והודאה של פרסום הנס, ולא דווקא בחצי השעה הראשונה. להלכה לא נהגו כי אם חצי שעה בלבד, אך כותב קדוש ה', אחש חברון, ר' אליהו מאני למרן הבן איש שיש סגולה שאשה אשר יש לה צרה תיבטל באחד מימי החנוכה לחלוטין ממלאכה ועל ידי זה תיוושע מצרתה.

כשאנו אומרים איסור מלאכה אין הכוונה לל"ט המלאכות האסורות בשבת, אלא מלאכות הבית-גיהוץ, כיבוס, שטיפת הכלים והבית, אך בישול ואפיה מותר לכתחילה. והאיסור למעשה הוא בחצי שעה הראשונה, והמחמירה תבוא עליה הברכה.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il